

Na pultech knihkupectví se před několika týdny objevila nová kniha Jaroslava Čvančary – Anthroid, příběh československých vlastenců, kterou vydalo Centrum české historie. Je to Čvančarova nejnovější rozsáhlá kniha o československém odboji proti německé okupaci Československé republiky v letech 1938–1945.

Kniha předkládá čtenáři i v tomto případě typickým stylem autora tisíci fotografií s texty v sedmi kapitolách dokonale strukturovaný a historicky i chronologicky přesně řazený přehled o přípravě, provedení a důsledcích atentátu na zastupujícího říšského protektora SS-Obergruppenführera a generála policie Reinharda Heydricha, a to v historických souvislostech evropských dějin.

Jaroslav Čvančara je ovlivněn filmařskou a publicistickou tradicí své rodiny a koncipuje své knihy jako obrazové vyprávění příběhů, což je forma velmi vyhovující čtenáři, jenž se tak snadno orientuje v ději, osobách i místech událostí. Mimoto má tato forma sdělení mimořádně působivý, latentní didaktický efekt: obsah knihy je zapamatovatelný a stává se tak neformálním almanachem účastníků odboje, díky němuž jsou detailně představeni všichni aktéři, hrdinové, oběti i jejich kati, účastní na tomto naprosto jedinečném činu československého odboje.

Kniha je bezesporu dalším autorovým významným příspěvkem k oživení paměti národa, což je zejména v současné době velice potřebný a záslužný čin. Vztah k vlasti a obraně národních zájmů je rozměňován řadu let úpornou snahou určitých skupin společnosti o relativizaci viny nacismu, ale také tzv. politickou korektností establishmentu. Vlastenectví je ovšem opakem nacionalismu a je s podivem, že nejen u nás, ale i na Západě přetrvávají snahy o idealizaci multikulturní společnosti, v níž naopak ideologie má blíže k religioznímu nacionalismu, než k toleranci a liberalismu, a neosvědčila se zatím nikde na světě.

Kniha je také významným archivním počinem, který by se časem mohl zcela vytratit ze společenského vědomí – zaznamenává jména a podoby těch, kteří bojovali a položili svůj život za svobodu českého národa.

Jako každá dosud vydaná autorova kniha, i tato má jmenný rejstřík a vysvětlivky, což z knihy vytváří informační zdroj pro odbornou i laickou veřejnost. Nemalou úlohu by mohla sehrát i jako pomůcka pro pedagogy vyučující dějepis na všech stupních českých škol.

V knize je stručně, ale systematicky, popisován vznik a budování českého státu po skončení 1. světové války, vytvoření československé armády, a současně je tento děj srovnáván s nástupem nacismu v sousedním Německu. Sofistikovaně se zde prolínají události v obou sousedních státech, Československu a Německu, a stávají se genezí událostí souvisejících s mnichovskou zradou, okupací Sudet a celé Československé republiky až k provedení vojenské akce proti Heydrichovi.

Autor předkládá k zamyšlení propojení dávných legendárních dějin české státnosti s tehdejší protektorátní přítomností. Legenda o sv. Václavovi měla ve všech dobách české státnosti stmelující vlastenecký účinek na společnost. Tento po staletí uznávaný historický fakt byl nacisty téměř na konci války hrubě zneužit vytvořením řádu Svatováclavské orlice, určenému pro kolaboranty a příznivce nacismu. I z této skutečnosti může čtenář posoudit, jak snadné je deformovat historii státu a státnosti.

Výrazně a oprávněně je v knize připomenuta i nezpochybnitelná úloha České obce sokolské v pomoci československým parašutistům z Velké Británie. V této době byl Sokol již organizací oficiálně zrušenou německými úřady v říjnu 1941 po nástupu Heydricha, ale přeskupený do ilegální Obce sokolské v odboji. Nadšené a léta pěstované vlastenectví, pevné základy zásad, geografická struktura a disciplína členů této, od poloviny 19. století budované organizace, umožňovaly Sokolům poskytovat účinnou pomoc parašutistům. Sokol však nebyl jedinou organizací, která poskytovala našim vojákům z Británie nezištně pomoc, bez níž by statečný čin nemohl být uskutečněn. Zcela samozřejmě se zapojili členové nacisty systematicky decimované vojenské organizace Obrana národa, bývalého Československého červeného kříže, organizace Petiční výbor věrni zůstaneme a další. Rozhodující úlohu sehráli v této události i prostí lidé, občané odchovaní duchem svobody a demokracie první republiky.

Mimořádným aktem odvahy a lidské sounáležitosti bylo poskytnutí úkrytu parašutistům v chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici v Praze po provedení atentátu. V nervy drásající společenské atmosféře, kdy okupanti rozpoutali brutální teror a vraždění civilního obyvatelstva a mnozí odbojáři propadli strachu, prokázali duchovní pravoslavné církve tímto činem neuvěřitelnou odvalu a sílu osobního charakteru.

Autor představuje také příslušníky okupační moci, ale i zrádce z vlastních řad, Jidáše, kteří svou zradou způsobili antické tragédie stovek rodin a tisíců lidí .

V případě atentátu přivedl jediný zrádce na stopu parašutistů dvacet dnů bezradně tápající bezpečnostní složky nacistické moci, které se uchýlovaly ve své zuřivosti k nelidským činům.

V knize najde čtenář i chronologický záznam válečných událostí v Evropě se zaměřením na činnost československých vojáků, kteří po okupaci republiky odešli ilegálně do zahraničí, aby bojovali proti agresivnímu a rozpínavému německému nacismu. Připomenutí všech těchto událostí zcela realisticky, bez patosu a s kritériem přísného základu historické dokumentace, je mimořádným přínosem k objasnění společenských dějů této doby.

Tato stručná recenze Čvančarovy knihy nemůže být lépe zakončena jeho vlastním, neokázalým, ale o to působivějším mottem na počátku knihy, které několika slovy ukazuje zrůdnost okupační moci, nacistické státní doktríny a zasáhne srdce snad každého čtenáře:

„Věnováno památce Janičky Žižlavské, neteře parašutisty Oldřicha Pechala, kterou nechali Němci zemřít hladem 46 dní po jejím narození a zavraždění jejích rodičů, prarodičů a příbuzných.“

O autorovi:

Jaroslav Čvančara se zaměřuje na moderní české dějiny, především na totalitní režimy, resp. čs. domácí a zahraniční odboj. Již před rokem 1989, za hluboké komunistické totality zaznamenal mnohé unikátní údaje, zachytil vzpomínky válečných veteránů, příslušníků odboje. Napsal desítky článků v odborném a populárním tisku.

První knižní publikaci Akce atentát vydal v roce 1991, poté v letech 1997–2008 rozsáhlou

obrazovou trilogii Někomu život, někomu smrt – čs. odboj a nacistická okupační moc. Mezitím, v roce 2004, vydal mimořádně obsažnou knihu Heydrich. V roce 2008 se podílel na brožuře 2. světová válka v ulicích Prahy 8. Kromě toho je autorem obrazových příloh, úvodů a doslovů, např. ke knize Operace SILVER A (Zdeněk Jelínek, 2010), Hana a Václav Krupkovi (Jiří Kotyk, 2011), Můj život s Reinhardem (Lina Heydrich, 2012), Útěk před smrtí (Jaroslav Hojdar, 2013). Dále je autorem publikace Děti nepřátel Říše (2012).

V roce 2013 – spolu s Vlastislavem Janíkem, Václavem Ledvinkou a Vojtěchem Šustkem – spolupracoval na vydání „Pamětní knihy – 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu.“ V roce 2015 vyšla jeho publikace „Voláme všechny Čechy!“ knihy s jeho průvodními slovy „Zpověď“ (Karl Hermann Frank, 2016) a „Dva životy Vladimíra Krajiny“ (Jan Drábek 2016).

Jaroslav Čvančara je také lídrem kapely Taxmeni, a tak kromě výše uvedené historické řady napsal v roce 2000 knihu s hudební tematikou „Taxmeni, aneb hledání country grálu“ a spolu s bratrem Miroslavem Čvančarou monumentální publikaci „Svět zaniklých stříbrných pláten“ (2011). Již v osmdesátých letech natočil několik samizdatových dokumentárních filmů.

Spolupracuje s rozhlasem a s ČT, např. na seriálu Neznámí hrdinové, Historie cs. S filmaři spolupracoval např. na Menzlově filmu Obsluhoval jsem anglického krále, Najbrtově Protektoru, a Štinglově dokumentu Šil jsem u Kubiše nebo na dokumentárním seriálu Heydrich-Konečné řešení. V současné době připravuje knihu o hrdinovi 2 a 3. odboje plk. Pravomilu Raichlovi.

Libor Pařízek